

Geleneksel Alışveriş Mekânlarına Bir Örnek: Bartın Kadınlar Pazarı (Galla Bazarı)

Saliha KODAY (*)
Şaban ÇELİKOĞLU (**)

Özet: Bu çalışma, insan-mekân ilişkisi doğrultusunda Bartın Kadınlar Pazarı'nın (Galla Bazarı) alıcı, satıcı ve satılan mal ilişkisi açısından başlıca özelliklerini ve mekânsal dağılımını ele almaktadır.

Bartın Merkez ilçe'ye ait mahalle ya da köylerden getirdikleri günlük taze ürünleri pazarladıktan sonra akşam evlerine dönen köylü kadınlar kazandıkları paralarını bir kısmıyla evlerinin giyim, züccaciye, temizlik malzemeleri vb. ihtiyaçlarını karşılayarak köylerine dönerler. Öte yandan Bartın şehrinde yaşayan halkın çoğunluğu alışveriş için Kadınlar Pazarı'nı tercih etmektedirler. Pazarda taze ve organik ürünlerin bulunabilmesi, ürün seçeneğinin fazla olması, pazarlık yaparak fiyat düşürme olanağının bulunması, fiyatların manavlara ve marketlere göre uygun olması gibi nedenler pazarı çekici kılmaktadır.

Bu çalışmada Bartın Kadınlar Pazarı'nın tarihsel gelişimi, şehrin ticaretindeki yeri, pazarcuların ve tüketicilerin çeşitli özellikleri ele alınmış, pazarda gözlemlenen bazı sorunlara çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelime: Kadınlar Pazarı, ticaret, Bartın

An Example of Traditional Shopping Site: Bartın Ladies' Bazaar(Galla Bazaar)

Abstract: This study deals with the basic aspects of spatial distribution of Bartın's Ladies Bazaar (Galla Bazaar) as a man-space relationship in terms of client, vendor and goods relations.

Women from different suburbs and villages of Bartın return home after selling daily products they bring in the market and they meet the needs such as clothing, hardware and cleaning tools etc with money they make. On the other hand, most people that inhabit Bartın prefer the "ladies' bazaar" for shopping. As it is easy to find fresh and organic food and there is a variety of product, since it is common to bargain and the prices are quite reasonable compared to the markets and greengrocer's. The bazaar is quite of common interest.

In this study, historical development of the Bartın's Ladies Bazaar and its role in the city's trade and the diverse aspects of vendors and consumers are treated and some answers to the questions observed are searched.

Key Words: Ladies' Bazaar, trade, Bartın

*) Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Erzurum
(e-posta: skoday@atauni.edu.tr)

**) Arş. Gör., Erzincan Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

Giriş

Pazarlar, geçmişten günümüze üreticiyle tüketicinin biraraya geldiği, üreticinin ürünlerini kısa ve kolay yoldan tüketiciye sunduğu geleneksel alışveriş mekânlarıdır. Kırsal yerleşmeler ile kasabalarda genellikle haftanın belirli bir günü belirli bir yerde kurulan pazarlar, şehirlerde ise çeşitli zamanlarda farklı kesimlerde ya da haftanın farklı günlerinde aynı mekânda kurulan periyodik semt pazarları şeklinde dağılıp gösterirler.

Kırsal yerleşmelerde kurulan pazarlar bir yandan kır sakinlerinin temel maddelere olan taleplerine cevap verirken bir yandan da hem onlara üretim fazlası ürünlerini pazarlama, hem de bir toplumsal kaynaşma ortamı sağlarlar. Şehirlerdeki haftalık pazarlar ise oldukça düzenli bir dağılıp kalıbıyla, değişik semtlerde yer alarak manav, bakkal, market, süpermarket ya da hipermarketlerden yapılacak alışverişlere, hem bir alternatif hem de bir tamamlayıcı görevi görürler. Ayrıca bu pazarlar kırsal alanlardaki gibi temel talepleri karşılamaktan çok seçenekleri artırıcı bir rol oynarlar. Bu bakımdan semt pazarlarına “*alternatif alışveriş merkezleri*” de denilebilir¹.

Günlük yaşamda ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan yadsınamaz bir yeri olan semt pazarları, genellikle ailelerin sebze, meyve, giyim kuşam, züccaciye gibi çeşitli ihtiyaçlarını uygun fiyatlarla alabildikleri; belirli günlerde ve belirli yerlerde kurulan alışveriş organizasyonudur². Müşteriye çeşitlilik ve seçme şansı verme, ürünlerin birarada sergilenmesi gibi olguların yanı sıra, satınalma gücü düşük zümreye hitap eden görece ucuz fiyatlar³, semt pazarlarını cazip kılan faktörler olarak sıralanabilir.

Günümüzde, giderek gelişen yeni alışveriş mekânları ve satış biçimleri semt pazarlarını etkilemekte ve dönüşüme zorlamaktadır. Bununla birlikte kurulduğu çevrenin kültürel özelliklerine ve ekonomik düzeyine göre kendini şekillendirebilen, değişime karşılık verebilme esnekliğine sahip olan bu organizasyonlar, önemini korumaya devam etmektedir.

Kurulduğu yerleşmelerin sosyoekonomik ve sosyokültürel özelliklerini yansıtan pazarlar, ülkeler arasında farklılıklar sergilediği gibi, bir ülke içerisindeki bölge hatta yörelerde bile farklı görünümüne sunarlar. Pazar yerlerinin biçim ve fonksiyonlarında gözlenen farklılıklar, bulunduğu çevrenin nüfus büyüklüğü, satın alma gücü, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi, kentsel gelişme özellikleri, yerel yönetimlerce alınan kararlar vb. pek çok faktörle yakından ilişkilidir⁴.

Geleneksel alışveriş mekânları olarak pazarlar, yerel ticaretin varlığını sürdürebilmesi, fiyat dengesinin tüketici lehine korunabilmesi açısından önemli bir yere sahiptir. Bu

1) Özgüç, N. ve Mitchell W. A. (2000). “Şehirlerin Alternatif Alışveriş Mekânları: İstanbul’da Haftalık Pazarlar”, *Mimar Sinan Üniv. Mimarlık Fak., Tasarım ve Kuram Dergisi*, 2, s.35-36.

2) Tunçel, H. (2003). “Anadolu Şehirlerinde Semt Pazarları: Elazığ Örneği”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (1), s.50.

3) Özgüç ve Mitchell, s.36.

4) Çalışkan, V. (2007). “Kentsel Mekan Kullanımındaki Farklılıklar Üzerine Bir Yaklaşım: Bursa ve Çanakkale’nin Periyodik (Haftalık) Pazarlarından Örnekler”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18, s.51.

yüzden pazarın kurulduğu sahanın üretici, satıcı ve alıcı kitlesinin özelliklerinin tespit edilmesi, pazarın sınırlarının belirlenmesi, malların imalatçıdan müşteriye ulaştırılmasını sağlayan dağıtım kanallarının sadece günümüz faktörleriyle değil, kısa ve uzun süreli olarak bu faktörlerin geçmişteki durumu ve gelecekte ne şekilde gerçekleşeceği pazarlama coğrafyasının inceleme alanına girmektedir⁵.

Pazarların sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerinin incelenmesi, kapasitelerinin ve etki sahalarının belirlenmesi, ileriye dönük kentsel planlamalarda uygulanabilir doğru kararların alınmasında faydalı olabileceği gibi insanların bu mekânlardan daha kolay ve verimli bir şekilde yararlanmalarına da yardımcı olacaktır.

Bu çalışmada Bartın'ın sosyo-ekonomik ve kültürel yaşamında çok önemli bir yere sahip olan Bartın Kadınlar Pazarı (Galla Bazarı⁶), zaman ve mekân ilişkisi doğrultusunda ele alınmış; adı geçen pazarın kuruluş, gelişim ve mekânsal dağılım özellikleri ile çevresel etki sahaları gibi özellikleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu amaçla yılın değişik dönemlerinde ve gün içinde farklı saatlerde pazarda gözlemlerde bulunulmuş, pazarcılar ve tüketicilere anketler uygulanmış, ilgili kurumlarla mülakat çalışmaları yapılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda Bartın Kadınlar Pazarı'nın çeşitli özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

I. Bartın Kadınlar Pazarı'nın Başlıca Özellikleri

Bartın'da semt pazarı şehrin merkezi kesiminde, Davut Fırıncıoğlu Caddesinin kaldırımları ile onunla birleşen ara caddelerde Salı ve Cuma günleri kurulmaktadır. Bu pazar, halk ve pazarcılar tarafından, kuruldukları günlerin adlarıyla Salı Pazarı ve Cuma Pazarı olarak tanımlanmaktadır. Ancak bazı kişiler tarafından halk pazarı olarak da ifade edildiğine rastlanmaktadır. Öte yandan adliye binasının güneydoğu kesiminde haftanın diğer günlerinde otopark olarak kullanılan üstü kapalı (uzay çatılı) alanda, köylerinde ürettikleri sebze, meyve, yumurta, tereyağı, peynir, yoğurt gibi ürünleri pazarlayan kadınlardan oluşan pazar; Kadınlar Pazarı (Galla Bazarı) adı ile bilinmekte ve uzun yıllardan beri bu adla anılmaktadır. Pazarın bu adla anılmasının nedeni ise satıcıların tamamının köylü ev kadınlarından oluşmasıdır.

Halk pazarları mekân içindeki nitelikleri gözönüne alındığında, tarihi gelişimleri, pazarların şehir içerisindeki kuruluş düzenleri, mekân içerisindeki şekil özellikleri, tezgâhların konumları yani pazarın iç mekân organizasyonu gibi farklı özellikleri dikkate alınarak incelenebilir. Pazarların kendine özgü bu niteliklerinin yanı sıra pazarcıların sosyokültürel yapıları ve bunun pazara yansması, pazarların şehir üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri, alıcıların özellikleri vb. gibi farklı nitelikleri ele alınıp değerlendirilebilir⁷.

5) Tümertekin, E. (1961). "Pazarlama Coğrafyası", İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi, 6 (12), s.118-121.

6) Bartın Kadınlar Pazarı'na yöre ağızıyla "Galla Bazarı" denilmektedir.

7) Tunçel, s.54.

Harita 1. Bartın ili konum haritası.

Tarihi gelişimi açısından ele alındığında Bartın halk pazarının⁸ köklü bir geçmişe sahip olduğu görülür. Bartın, 18. yüzyılda gelirinin önemli bir bölümünü pazarcılıktan sağlamaktaydı. Her Cumartesi kurulan pazarın ticari sınırları Safranbolu, Eflani ve Ulus'a kadar uzanan geniş bir sahayı içine alıyor ve adı geçen yerlerden gelenler çamaşır, çıra, keten tohumu, pestil, ceviz, yağ, keten ipliği, astar ve kereste gibi malları alıp satıyorlardı⁹. Daha sonraki yıllarda ilçenin ticaret sahasını genişlettiği ve bilhassa 1800'lerden sonra İstanbul'a kadar uzanarak ihracatını artırdığı görülmüştür. Bilhassa yumurta ve kereste ticareti hayli ilerlemiş, Avrupa'ya dahi ihracat yapılmaya başlanmıştır¹⁰.

8) Kadınlar Pazarı, Bartın'da kurulan pazarın tamamını kapsamamakta ve sadece bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu yüzden Bartın'daki pazarın genel yapısı ele alınırken pazarın genelini içine alan "Bartın halk pazarı" ifadesi kullanılmıştır.

9) Tuncel, M. (1992). "Bartın". DİA., (V, 87-90), İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı, s.88.

10) Aşçıoğlu, E. (1970). İktisadi ve Sosyal Yönleriyle Bartın, İstanbul: Bartın Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Ahmet Sarı Matbaası, s.138.

Bartın uzun yıllar artbölgesinin, özellikle Safranbolu, Araç, Daday ve Eflani'nin hatta Ankara ve Çankırı'nın dışalım ve dışsatım iskelesi olmuş, Kastamonu ve Bolu'da üretilen kereste Bartın'dan satışa sunulmuştur. Cumhuriyet döneminde, Ankara-Zonguldak demiryolunun açılmasından sonra Bartın'ın art bölgesi daralmış, İstanbul'la doğrudan kurulan ticaret ilişkileri ise, kereste alım satımının azalmasıyla gerilemiş ve şehir daha çok Zonguldak'la ilişki içine girmiştir¹¹. Daha önceleri Bartın'la ticari münasebeti bulunan Bolu, Araç, Çerkeş gibi yerleşmeler köyleriyle birlikte Bartın'dan kopmuşlar, daha müsait buldukları merkezlere yönelmişlerdir¹². Bu durum şehrin ard bölgesinin zamanla daralmasına yol açmış ve şehirden İstanbul ve Zonguldak gibi büyük merkezlere göçler yaşanmıştır.

Öte yandan, Bartın 1984'te özel kesim yatırımlarının en yoğun olduğu merkezlerden biri olmuştur. Bu tarih itibarıyla şehirde 3 kamu 80 özel kesim sanayi kuruluşu mevcuttu¹³. Orman ürünleri, çimento ve yapı gereçleri dallarında yoğunlaşan bu kuruluşlar daha sonraki yıllarda ticari hayatın yeniden canlanmasına yol açmıştır.

17. yüzyılın ortalarında Bartın'a uğrayan Evliya Çelebi, Cumartesi günleri pazar kurulduğundan bahsetmiştir. 18. Yüzyılın başlarında Uluslu İbrahim Hamdi tarafından kaleme alınan Atlas adlı eserde de Cumartesi günleri kurulduğu dile getirilen pazar daha sonraları gelenekselleşerek Salı ve Cuma günleri *Galla Bazarı* olarak kurulmaya başlanmıştır¹⁴. Yaklaşık 200 yıldır varlığını sürdüren *Galla Bazarı*'nın kuruluşu, Osmanlı döneminde işsizlik nedeniyle ormancılık faaliyetleri için erkeklerin evlerinden ayrılması ve evin iç işlerinin yanı sıra, tarla ve bahçe işlerini kadınların üstlenmesiyle başlamıştır. Ürettikleri ürünleri kendi pazarlamak ve aracıyı ortadan kaldırmak için köylerde veya kasaba içinde bağı, bahçesi, hayvanı olan ev kadınları kendi yiyeceğinden artırdıkları ürünleri, en yakın pazar olan Bartın Pazarı'nda satıp evlerinde olmayan maddeleri alma yolunu seçmişlerdir¹⁵.

Bartın'da 1930'lu yıllar sonunda Hükümet tarafından "Mükellefiyetlik" (Madenkeşlik) denilen bir uygulama başlatılmış, köy muhtarlarının belirlediği kişiler Zonguldak maden ocağında çalışmaya mecbur edilmiştir. Bu yıllarda da köyünden ve evinden ayrı kalan erkeklerin görevini üstlenmeye devam eden köylü kadınları, ev işlerinin yanı sıra tarlada ürettiğini pazarlarda kendisi satmaya mecbur kalmıştır. Bu nedenle *Bartın Galla Bazarı* bu yıllarda da özelliğini korumuştur¹⁶.

İlk olarak Yukarı Çarşı'da İskele Caddesi'nin başında kurulan pazar, daha sonraları Asma Caddesi'nin başında Hükümet Konağı istikametinde uzanan yol (şimdiki Davut

11) Yurt Ansiklopedisi, "Zonguldak" Maddesi, Cilt 10, s.7763.

12) Aşçıoğlu, s.139.

13) Yurt Ansiklopedisi, Zonguldak Maddesi, Cilt 10, s.7763

14) Bartın Kültür ve Turizm Envanteri, 2007, Bartın: Bartın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, s.107.

15) Çilhüseyinoğlu, S. (1996), Bartın Halk Kültürü, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, s.445.

16) Çilhüseyinoğlu, s.445.

Fırıncıoğlu Caddesi) üzerinde kurulmaya başlandı ve burada varlığını sürdürdü. Salı ve Cuma günleri köylerinden getirdikleri ürünlerin bir kısmını bu pazarda satan köylüler, bir kısmını da yine Salı ve Cuma günleri küfeler içerisinde kamyonlara yüklettikleri sebzeleri Çarşamba ve Cumartesi günleri pazar kurulan Zonguldak'a gönderirlerdi. Ayrıca, Çarşamba günü erken saatlerde Kemerköprü Meydanı'ndan kalkan otobüslerle küfe küfe taze sebze ve bakraç bakraç günlük yoğurdu Zonguldak'a gönderen pazarcı kadınlar, akşam geri dönen otobüslerden boş küfe ve bakraçlarını alıp köylerine dönerlerdi¹⁷.

Ancak 2000'li yıllara gelindiğinde, Zonguldak maden işletmesinin üretimi azaltması ve beraberinde Bartın köylerinden Zonguldak'a maden işinde çalışmaya gidenlerin azalması, Zonguldak'ın dışarıya göç vermesi gibi nedenler Bartın'ın pazar sahasının daralmasına neden olmuştur. Bunda etkili olan bir diğer faktör de 1984 yılı ve sonrasında Bartın'da çoğunluğu özel teşebbüse ait sanayi tesislerinin kurulmasıyla beraber alım gücüne sahip tüketici kesimin artması ve buna bağlı olarak da pazarcıların daha çok şehir pazarına yönelmeleridir.

Günümüzde Bartın şehir merkezi ve çevre köylere hizmet veren Kadınlar Pazarı; satıcıların tamamının kadın olması, taze ve organik ürünler sunulması, yöresel giyim kuşam ve konuşma özelliklerinin sergilenmesi gibi nedenlerle yerel ve ulusal basın yayın organlarında zaman zaman yer almakta ve çeşitli belgesellere konu olmaktadır. Bunun sonucunda özellikle yaz aylarında Bartın iline gelen yerli ve yabancı turistler tarafından ilgi görmektedir.

Bartın halkı geçmişte olduğu gibi bugün de sebze ve meyve ihtiyacının büyük bir kısmını pazardan karşılamaktadır. Yapılan anket ve mülakat çalışmaları sonucunda günümüzde şehir halkının çoğunluğunun manav ihtiyacını pazardan karşıladığı anlaşılmaktadır. Ayrıca köylerinden getirdikleri günlük taze ürünleri pazarladıktan sonra akşam evlerine dönen köylü kadınlar, kazandıkları paraların bir kısmıyla evlerinin giyim, züccaciye, temizlik malzemeleri ile üretmedikleri bazı gıda ürünleri ihtiyaçlarını karşılayarak köylerine dönerler. Bu bakımdan Kadınlar Pazarı'nın Bartın ticaretinde çok önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

Bilindiği gibi pazarlar şehir içerisinde farklı dokularda dağılıp gösterebilirler. Bartın'da son birkaç yıla kadar sadece şehrin merkezi kesiminde halk pazarı kurulurken nüfusunun artması ve şehrin yatay olarak büyümesi ile birlikte günümüzde halk pazarına ek olarak dört ayrı yerde semt pazarları kurulmaya başlanmıştır. 1990 yılından sonra Kavaklı Caddesi semt pazarı, 2000 yılından sonra da Hendekyanı Caddesi semt pazarı kurulmuş ve bunlara ilaveten son üç yıl içerisinde Orduyeri ve Hürriyet Mahallelerinde semt pazarları kurulmuştur.

Şehirde, 2007 yılında yapımı tamamlanan Hürriyet Mahallesi toplu konutları halk pazarına nispeten uzak yerde kurulmuştur. Önemli bir tüketici kitlenin oluşmasıyla toplu konutların bulunduğu sahada 2008 yılından bu yana Perşembe ve Pazar günleri yakın

17) Aşçıoğlu, E. (2001). Bartın, Bartın: Bartın Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, s.165.

köylerden gelen 40 kadar pazarcı tarafından pazar kurulmaktadır. Diğer semtlerde Salı ve Cuma günleri pazar kurulurken, Hürriyet Mahallesi'nde Perşembe ve Pazar günleri pazar kurulmasıyla şehirde haftanın dört günü pazar kurulmaya başlanmıştır. Buna göre şehirde Salı ve Cuma günleri dört, Perşembe ve Pazar günleri ise bir pazar kurulmaktadır.

Bununla birlikte semt pazarlarında sadece sebze ve meyve satılmakta tuhafıye, nalburiye, zücaciye gibi çeşitler yer almamakta ve ürün seçeneği de sınırlı kalmaktadır. Bu yüzden halk pazarına olan ilgi ve talep sürmekte, Salı ve Cuma günleri pazar yeri şehrin en yoğun ve hareketli mekânı olmaya devam etmektedir.

Pazarlar, mekân içerisindeki şekil özellikleri bakımından ele alındığında; cadde üzerine kurulan semt pazarlarının *cadde boyunca uzanış gösteren pazar biçimine* sahip olduğu, halk pazarının ise kendine ayrılmış alana göre şekillendiği görülür. Nitekim Dikdörtgen biçiminde bir otopark alanında kurulan *Kadınlar Pazarı* otopark alanı içerisinde Bartın Belediyesi Zabıta Müdürlüğü tarafından belirlenen şekilde kurulmakta, pazarcılar enine ve boyuna dilimler halinde yerleşmekte, aralarda müşterilerin dolaşabileceği yollar yer almaktadır. Her pazarcı bir sonraki pazarda aynı yerde ürünlerini pazarlamaktadır. Bu yüzden pazarcılar arasında yer kapma tartışmalarına pek rastlanmamaktadır. Burada dikkat çeken bir husus ürünlerin tezgâhlarda değil küfeler, kasalar ve leğenlerde sergilenmesidir. Pazar sona erdiğinde küfeler, kasalar ve leğenler toplanmakta, bir sonraki pazarda yine aynı yerine aynı itina ile dizilmektedir. Dışarıdan bakıldığında zor gibi görülen bu uygulama pazarcılar tarafından sorunsuzca yerine getirilmektedir.

Bartın halk pazarı mekân organizasyonu açısından ele alındığında gıda maddeleri satanlarla diğer ürünleri satanların birbirinden farklı mekânlarda yer aldığı görülür. Otopark alanında kurulan Kadınlar Pazarı'nda toplam 179 pazarcı bulunmakta, sebze ve meyve gibi bitkisel ürünler ile yoğurt, süt, tereyağı ve peynir gibi hayvansal ürünler pazarlanmaktadır. Burada yer alan pazarcılar tamamen kendi ürettikleri ürünleri pazarlamaktadır. Ancak pazarda şehirde oturup da köyde akrabasının ürettiği ürünleri pazarlayan birkaç kişiye de rastlanmaktadır.

Kadınlar Pazarı'nın kendine özgü özelliklerini koruyabilmesi için Bartın Belediyesi Zabıta Müdürlüğü tarafından sıkı denetime tabi tutulduğu görülmektedir. Pazarda köylerde üretilmeyen, başka bir ifadeyle toptancı halinden getirilen, ürünlerin pazarlanmasına izin verilmemektedir. Zaman zaman bu tür davranışlarda bulunan pazarcılar uyarılmakta ve halden getirilen ürünler toplatılmaktadır. Rekabet ortamının korunması amacıyla bir pazarcının bir günde bir üründen en fazla 100 kg pazarlamasına izin verilmektedir. Pazarcıların pazarlayabildiği ürün miktarı az olmasına rağmen pazarcı sayısının fazla olması nedeniyle pazarda günlük satışa sunulan ürün miktarının fazla olduğu görülmektedir. Pazarcı sayısının fazla olması ise pazarda sıkışıklığa yol açmaktadır. Nitekim pazarcı kadınlar ürün miktarına göre birbirinden 1-2 m aralıklarla ürünlerini pazarlamaktadır. Ayrıca bu durum nedeniyle satıcıların pazarcılıktan elde ettikleri gelir de sınırlı kalmaktadır.

Bununla birlikte pazarcı sayısı mevsimlere göre değişiklik sergilemektedir. Daha çok kışlık sebze türlerinin pazarlandığı kış ve bahar aylarında pazarcı sayısı yaza göre yarıya

düşmekte ve pazardaki yoğunluk azalmaktadır. Yaz aylarında ise yazlık meyve ve sebze ürünlerinin olgunlaşmaya başlamasıyla pazarcı sayısında ve pazardaki yoğunlukta artış gözlenmektedir (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1: Bartın Kadınlar Pazarı'nda pazarcı sayısı ve ürün çeşitliliği kış aylarında (A) yaz aylarına (B) göre oldukça düşüktür.

Öte yandan Salı ve Cuma olmak üzere haftada iki gün kurulan pazarda, Cuma günü Ulus ve Kumluca gibi yerleşmelerde de pazar kurulması, pazarcıların bir kısmının bu pazarları tercih etmesi ve bazı pazarcıların sadece haftada bir gün pazarlayabilecek kadar ürün üretebilmesi gibi nedenlerle Salı günü pazarcı sayısının ve pazardaki yoğunluğun Cuma'ya göre daha fazla olduğu görülmektedir. Bu yüzden Salıpazarı halk arasında büyük pazar olarak ifade edilmektedir.

Sebze ve meyve türü ürünlerin pazarlandığı bir diğer mekân ise Hal Blokları Sokağı'dır (Harita 2). Burada yer alan 24'ü erkek 4'ü kadın toplam 28 pazarcıdan 27'si manav işletmeciliği yaparken biri de zeytincilik yapmaktadır. Manav işletmeleri Bartın toptancı halinden aldıkları sebze ve meyveyi perakende olarak satışa sunmaktadırlar. Buradaki manavların yaz aylarında daha çok pazarda yeterince bulunmayan patates, soğan, kavun, karpuz, üzüm, muz, şeftali gibi ürünlerin yanı sıra domates, salatalık, biber gibi; talebin fazla olduğu ürünleri pazarlamayı tercih ettiği görülür. Bu bakımdan manavlar Kadınlar Pazarı'nı tamamlayıcı bir rol üstlenmiş durumdadır. Adı geçen pazar alanlarının, mevsimlik yoğunluk durumları dikkate alındığında bu durum daha iyi anlaşılmaktadır. Kadınlar Pazarı'nın yoğun olduğu yaz aylarında Hal Blokları Sokağı'ndaki pazar yerinde yoğunluğun az olduğu görülürken, pazarda ürün çeşidinin azaldığı kış ve bahar aylarında ise tam tersi bir durum söz konusudur (Fotoğraf 2). Hal Blokları Sokağı'ndaki pazarcılar ürünlerini üzeri tentelerle kapalı tezgâhlarda pazarlamaktadırlar. Tezgâhlardaki ürün miktarı fazla olmasına karşın, çeşitliliğin az olması dikkat çekmektedir.

Fotoğraf 2: Hal Blokları Sokağında pazarcı sayısı Kadınlar Pazarı'nın aksine kış aylarında (A) artış gösterirken yaz aylarında (B) ise azaldığı gözlenir.

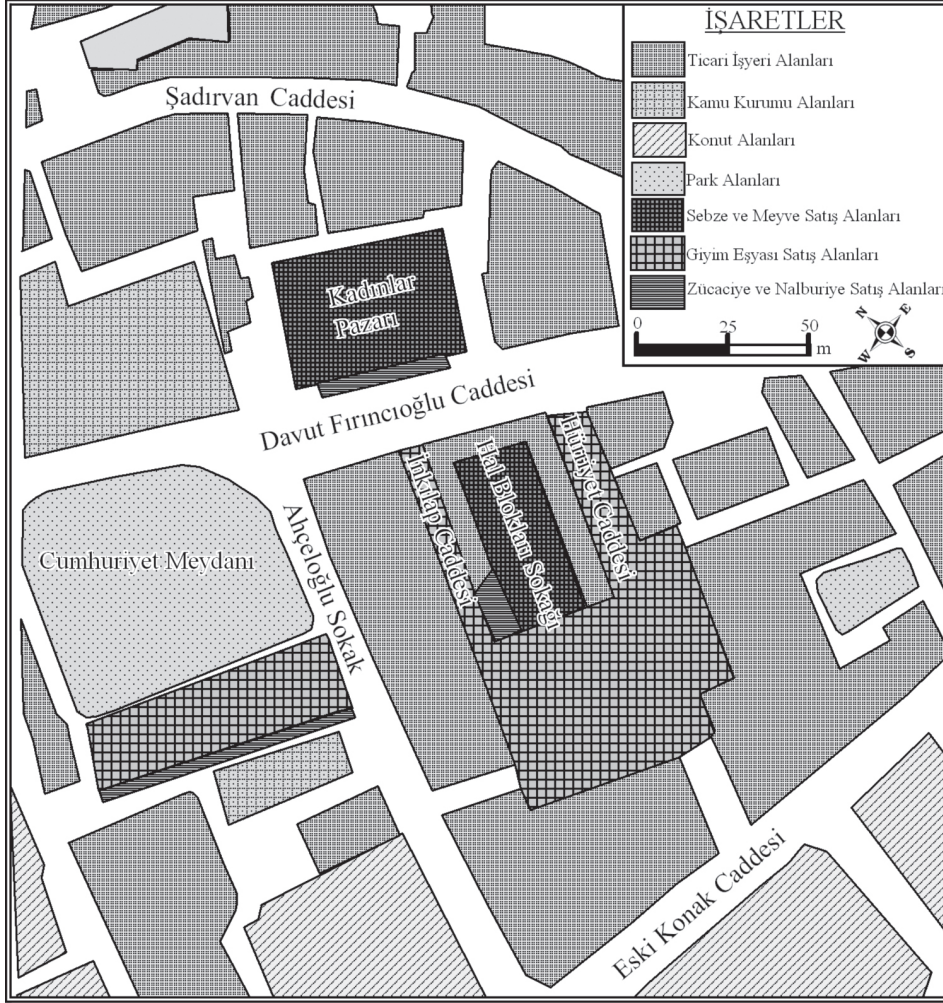
Kadınlar Pazarı'nda yer alan satıcıların sosyokültürel ve sosyoekonomik özellikleri de incelenebilecek nitelikler arasında yer alır. Bu amaçla Bartın Belediyesi Zabıta Müdürlüğüne kayıtlı 179 kadın pazarcıdan 90 tanesine çeşitli sorulardan oluşan bir anket uygulanmıştır. Buna göre pazarcıların % 72, 2'sinin yetişkin, geri kalan % 27, 8'inin ise yaşlı nüfus içerisinde yer aldığı görülür. Pazarcılar arasında bitirilen en yüksek eğitim öğretim düzeyi ilkokuldur. İlkokul mezunları % 83, 3 gibi yüksek bir orana sahiptir. Daha sonra % 12, 2'yle okuryazar olanlar, % 4, 4'le okuryazar olmayanlar gelmektedir. Bununla birlikte yaşlı nüfus içerisinde okuryazar olmayanların oranı % 19'a yükselmektedir (Tablo 1).

Tablo 1: Kadınlar pazarındaki pazarcıların yaş, cinsiyet ve eğitim durumları.

Pazarcı sayısı	Yaş Durumu	Cinsiyet Durumu	Eğitim Durumu
65	30-64	Kadın	İlkokul
4	30-64	Kadın	Okuryazar
10	65-+	Kadın	İlkokul
7	65-+	Kadın	Okuryazar
4	65-+	Kadın	Okuryazar değil

Kaynak: Yerde yapılan anket sonuçlarından derlenmiştir.

Pazardaki satıcıların bir diğer özelliği de herhangi bir meslek sahibi olmamalarıdır. Genellikle ev hanımlarından oluşan pazarcılar aynı zamanda haftanın diğer günlerinde tarım ve hayvancılık faaliyetlerini yürütmektedirler. Bununla birlikte pazarcılık ailelerin tek geçim kaynağı değildir. Başka bir ifadeyle pazarcılık, kazançları yeterli olmayan aileler için ek gelir kaynağıdır. Nitekim pazarcılardan % 28,9'unun eşi işçi, % 47,8'inin eşi de emeklidir. Ailecek pazarcılık yapanların oranı ise sadece % 8,9'dur (Tablo 2).

Harita 2. Bartın halk pazarında mekân düzeni.

Tablo 2: Kadınlar Pazarındaki pazarcılarının eşlerinin iş durumları.

İşçi		Emekli		Çiftçi		Pazarıcı		Çalışmıyor	
Kişi	%'si	Kişi	%'si	Kişi	%'si	Kişi	%'si	Kişi	%'si
26	28.9	43	47.8	12	13.3	8	8.9	1	1.1

Kaynak: Yerde yapılan anket sonuçlarından derlenmiştir.

İlde son yıllarda gelişen çilek yetiştiriciliği giderek önem kazanmakta ve çilek satışı pazarcılar için önemli bir gelir kaynağı haline gelmektedir. Özellikle Mayıs sonu ve Haziran başında pazardaki küfelerin önemli bir kısmını çilek küfeleri oluşturmaktadır. Bartın çileği kendine has koku ve aroması ile diğer çileklerden ayrılmakta ve müşteriler tarafından beğeni toplamaktadır¹⁸. Bartın'da çilek üretiminin tanıtımı amacıyla, çilek toplama zamanına göre 25 Mayıs-15 Haziran tarihleri arasında Bartın Kültür Sanat Turizm ve Çilek festivali düzenlenmekte, festivalde en kaliteli çileği üreten üretici ödüllendirilmektedir. Bartın Belediyesi'nce organize edilen festivalin 20-30 Mayıs 2010 tarihleri arasında 28.'si düzenlenmiştir.

Bilindiği gibi çilek, ilkbaharda taze meyvenin az olduğu dönemde pazara çıkan bir meyvedir. Özellikle turfanda çilek bahçe ürünleri arasında dünyanın hemen her yerinde en fazla gelir getiren ve yöre halkına geniş ölçüde iş olanakları açan meyvelerden biridir. Taze tüketildiği gibi; reçel marmelat, pasta, dondurma ve likör sanayisinde kullanılmaktadır. C vitamini açısından oldukça zengin olan çilek, yoğun işgücü isteyen bir bitki olduğu için yaşlı ve çocukların da çalışabileceği küçük aile işletmeciliğine çok uygundur¹⁹. Bu bağlamda Bartın köylerinde çilek üretimi giderek önem kazanmakta, çilek satışının pazardaki payı da her geçen yıl artmaktadır.

Yörede yaptığımız anket ve gözlemler, Kadınlar pazarındaki kadınların bu işi anneden kıza; geçmişten günümüze kadar geleneksel olarak devam ettirdikleri düşüncesini uyandırmıştır. Bilhassa geçmiş dönemlerde erkekler çalışmak üzere yaşadıkları yerleri terk ettikleri için, köylü kadınları ürettikleri ürünleri bu şekilde kendileri pazarlamaya başlamışlardır. Sosyo-ekonomik nedenlerden dolayı başlayan bu ekonomik faaliyet tarzı, sosyo-kültürel anlamda da yöre kültürüne yerleşmiştir. Bu bağlamda Kadınlar Pazarının kayınlıdeden geline ya da anneden kıza aktarılan bir geleneksel yapıya sahip olduğu söylenebilir. Pazarcıların çoğu ürünleri tek başına pazarlarken, ürün miktarı ve çeşidi fazla olan bazı pazarcıların eşleriyle bazılarının da gelinleriyle beraber pazarcılık yaptıkları görülür. Geliniyle beraber pazarcılık yapan kadınlar, geçmişte kendilerinin de kayınlıdeleri ile beraber pazara geldiklerini ve daha sonra kendilerinin pazarcılığı devam ettirdiklerini ifade etmektedirler.

Daha önce de ifade edildiği gibi Kadınlar Pazarı, Salı ve Cuma olmak üzere haftanın iki günü kurulmaktadır. Salı günü kurulan pazara pazarcıların tamamı sürekli gelirken Cuma günü kurulan pazara yaklaşık % 75'i sürekli gelmekte % 10'u gelmemekte % 15'i ise elinde ürün olduğunda gelmektedir. Cuma pazarına gelmeyen pazarcılardan bazıları aynı gün Ulus ve Çaycuma'da kurulan pazarları tercih etmektedir. Öte yandan 1-2 pazarcı hafta içi diğer günlerde de pazara gelmekte günlük otopark ücretini ödeyerek satış yapmaktadır. Pazarcılardan bazıları ise hafta içi diğer yerleşmelerde kurulan pazarlara gitmektedir. Örneğin Derbent köylü pazarcılarının birkaçı Çarşamba günleri kendileri-

18) Bartın 2023, Stratejik Amaçlar ve İl Gelişim Planı (2008), Bartın Valiliği, s.251.

19) Karakuzulu, Z. (2002). Karadeniz Ereğli İlçesinin Coğrafyası, Atatür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum, s.348.

ne yakın olan Abdipaşa pazarına gitmektedirler. Ayrıca bazı pazarcılar Pazartesi günleri Kozcağız pazarına gitmektedirler.

Pazarın karakteristik özelliklerinden birisi de pazarcılar arasında her ne kadar ürün satmak için tatlı bir rekabet olsa da, güçlü sosyal bağların olmasıdır. Pazarda birbirinin yerini ya da müşterisini kapmaya çalışan pazarcılara pek rastlanmaz. Hatta pazarcıların; çoğu zaman birbirine yardımcı oldukları görülür. Örneğin her pazarcıya ait bir terazi bulunmadığından; bazı pazarcılar sattıkları ürünleri komşu pazarcının terazisinde tartabilmektedirler.

Kadınlar Pazarı'nın Bartın'ın kültürel yaşamı üzerinde de çok önemli bir yeri vardır. Pazar, köylü kadınların yöresel giyim ve konuşma geleneğinin sürdürüldüğü bir mekân olmasının yanı sıra köy ve şehir kültürünün harmanlandığı; yaşlı ile gencin, zengin ile yoksulun kaynaştığı bir mekân olarak dikkat çeker.

Kadınlar Pazarı'nda satıcıların yanı sıra alıcıların da incelenmesi pazarın müşteri kitlesinin belirlenebilmesi açısından faydalı olacaktır. Özellikle alıcı kitlesinin büyüklüğü, yaş ve cinsiyet yapısı, eğitim durumu, mesleği, pazara olan uzaklığı, pazarı tercih etme nedenleri, alışveriş zamanı gibi özelliklerin belirlenmesi yerinde olacaktır. Bu nedenle pazarcıların yanı sıra toplam 192 alıcıya da günün değişik saatlerinde ve yılın değişik dönemlerinde anket uygulanmıştır.

Tablo 3'te de görüldüğü gibi pazara alışverişe gelenlerin yaklaşık % 85'ini kadınlar oluşturmaktadır. Satıcıların tamamının kadınlardan oluştuğu pazarda, alıcı kitlesinin de büyük çoğunluğunu kadınların oluşturduğu görülür. Alıcıların yaş grupları incelendiğinde % 29'unun 30-39 yaş grubunda, % 42'sinin 40-49 yaş grubunda, % 21'inin 50-59 yaş grubunda ve % 8'inin 60 yaş ve üzeri grupta yer aldığı görülür. Buna göre pazarın alıcı kitlesi yetişkin nüfus grubunda yer alan insanlardan oluştuğu söylenebilir.

Alıcıların eğitim durumunun bilinmesi de pazarın müşteri profilinin belirlenmesi açısından önemlidir. Anket sonuçlarına göre alıcıların % 38'ini ilköğretim, % 45'ini ortaöğretim, % 15'ini üniversite mezunları oluştururken, okuryazar olmayanların oranı sadece % 2'dir. Buna göre alışveriş yapanların % 60'ını ortaöğretim ve üzeri eğitim seviyesine sahip olan müşterilerin oluşturduğu görülür.

Pazardan alışveriş yapanların çoğunluğu ev hanımlarından oluşmaktadır. Alıcıların % 57'si evhanımları, % 24'ü emekliler, % 11'i memurlar ve % 7'si işçilerden oluşmaktadır. Ayrıca alıcıların yaklaşık % 33'ü asgari ücretli, % 38'i 600-1000 TL, % 23'ü 1000-2000 TL ve % 6'sı 2000 TL ve üzeri gelire sahiptir. Buna göre alıcıların % 71'inin 1000 TL'nin altında geliri olduğu görülür. Bu bağlamda alıcıların çoğunlukla alt gelir grubunda yer alan insanlardan oluştuğu söylenebilir.

Kadınlar Pazarı'ndan alışveriş yapanların büyük çoğunluğunu şehir merkezindeki mahallelerden ve yakın köylerden gelenler oluşturmaktadır. Nitekim pazarı tercih edenlerin % 47'si 0-4 km mesafeden gelirken % 25'i 5-9 km, % 11'i 10-14 km ve % 17'si 15 km ve daha uzak yerlerden gelmektedirler. Bununla birlikte önemli ölçüde tarım dışı nüfus barındıran çevredeki kasabalardan pazara azımsanmayacak sayıda alıcı gelmektedir.

Tablo 3: Kadınlar Pazarı'ndan alışveriş yapanların sosyo-ekonomik özellikleri.

Cinsiyet (Kişi)	Kadın		Erkek	
	164		28	
Yaş (Kişi)	30-39	40-49	50-59	60 ve üzeri
	56	80	40	16
Eğitim Durumu (Kişi)	Okuryazar	İlköğretim	Ortaöğretim	Üniversite
	3	73	86	30
Meslek (Kişi)	Memur	İşçi	Emekli	Ev hanımı
	22	14	46	110
Gelir Durumu (Kişi)	Asgari ücret	600-1000	1000-2000	2000 ve üzeri
	64	72	45	11
Pazara Olan Uzaklık (Kişi)	0-4 km	5-9 km	10-14 km	15 km ve üzeri
	91	48	21	32
Pazarı Tercih Nedenleri (Kişi)	Fiyatların Uygun Olması	Ürünlerin Doğal (Organik) Olması	Ürünlerin Taze Olması	Ürün Çeşidinin Fazla Olması
	68	51	59	14

Kaynak: Yerinde yapılan anket sonuçlarından derlenmiştir.

Bartın'da pazar kültürü köklü bir geçmişe sahiptir. Halkın büyük çoğunluğu sebze meyve ihtiyacını yıllardır pazardan sağlamaktadır. Pazarı tercih nedenleri % 35 fiyatlarının uygun olması, % 31 ürünlerin taze olması, % 27 organik (doğal) olması ve % 7 çeşitliliğin fazla şeklinde sıralanmaktadır. Ayrıca alıcıların pazarlık seçeneğinin olması ve arz talep durumuna göre gün içerisinde fiyatların düşebilmesi de pazarı tercihte etkili olmaktadır.

Müşterilerin gün içerisinde alışverişe çıkma saatleri çeşitlilik arz etmektedir. Genellikle taze ürün almak isteyenler sabah saatlerini tercih ederken, fiyatların düşmesi beklentisi içerisinde olanlar öğleden sonraki saatleri tercih etmektedir. Memur ve işçiler ise öğle arası ya da akşam mesai çıkışında alışverişlerini yapmaktadır. Bu yüzden Kadınlar Pazarı gün boyunca yoğunluğunu koruyan bir mekân durumundadır. Kış aylarında daha erken saatlerde dağılan pazarda, yaz aylarında sabah 7.00'dan akşam 20.00'a kadar müşteri görülebilmektedir.

Pazarda yaz aylarında müşterilerin tüketebileceklerinden çok daha fazla alışveriş yaptıkları dikkat çekmektedir. Bunun nedeni halkın kışlık yiyecek ihtiyacını karşılamak için de alışveriş yapmasıdır. Yöre halkı kışlık yiyecek ihtiyaçlarının önemli bir kısmını yazın yaptıkları konserve, pekmez, reçel, salça, turşu ve pestil gibi ürünlerden karşılamaktadır. Bu yüzden ürünlerin bol ve ucuz olduğu yaz aylarında pazarda çok fazla ürün sirkülâs-

yonu olmaktadır. Ayrıca memleketlerine yaz tatillerini geçirmek için gelenlerin de bu tür ürünleri (konserve, pekmez, reçel, salça, turşu, komposto ve pestil gibi) yapmak ve günlük ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla pazarı tercih etmeleri pazardaki alışveriş yoğunluğunu artırmaktadır (Fotoğraf 3).

Fotoğraf 3: Bartın Kadınlar Pazar'ında satılan bazı ürünlerden görünümüler.

Bartın şehrinde uzun bir geçmişe sahip olan Kadınlar Pazar'ının yanı sıra son yıllarda şehrsel büyümeye bağlı olarak şehrin çeşitli kesimlerinde kurulmaya başlayan semt pazarları da giderek önem kazanmaktadır. Bartın Belediyesi tarafından belirlenen yerlerde kurulan semt pazarlarında tıpkı Kadınlar Pazarı'nda olduğu gibi pazarcılık yapanların tamamını, yakın köylerden gelen kadınlar oluşturmaktadır. Bu pazarcıların büyük bir kısmı Kadınlar Pazarı'nda yer bulamadığından semt pazarlarında pazarcılık yapmaktadırlar. Semt pazarlarında sebze, meyve, yoğurt, süt ve tereyağı gibi gıda ürünleri satılırken tuhafiyeye ve nalburiyeye gibi seçenekler pek yer almaz. Kadınlar Pazarı'ndaki taze ürünleri bulabilme şansına sahip olan semt sakinlerinin bir kısmının evlerine yakın (başka bir ifadeyle yürüyüş mesafesinde) olan semt pazarlarını tercih ettikleri görülmektedir. Şehirde birbirinden farklı dört noktada semt pazarı kurulmaktadır. Bunlar Hendekyanı Caddesi semt pazarı, Hürriyet Mahallesi semt pazarı, Orduyeri Mahallesi semt pazarı, Kavaklı Caddesi semt pazarıdır. (Tablo 4).

Tablo 4: Son yıllarda kurulmaya başlanan semt pazarları.

Pazar	Kurulduğu günler	Pazarıcı sayısı	Pazarcıların geldiği yerler
Hürriyet Mahallesi Semt Pazarı	Pazar Perşembe	30-35	Dallica ve Akgöz köyleri
Orduyeri Mahallesi Semt Pazarı	Salı Cuma	25-30	Orduyeri Mahallesi ve Dallica köyü
Hendekyanı Caddesi Semt Pazarı	Salı Cuma	40	Çaydüzü Mahallesi
Kavaklı Caddesi Semt Pazarı	Salı Cuma	70	Orduyeri Mahallesi ve Dallica köyü

Kaynak: Bartın Belediyesi Zabıta Müdürlüğü.

A. Hürriyet Mahallesi Semt Pazarı: Toki konutlarının bulunduğu alanda 2008 yılından buyana semt pazarı kurulmaktadır. Yapımı 2007 yılında tamamlanan toplu konutlar önemli bir pazar alanı oluşturmuştur. Bu durumu değerlendiren Dallica ve Akgöz köyünden gelen yaklaşık 30-35 pazarıcı kadın Bartın Belediyesi'nce düzenlenmiş üstü kapalı pazaryerinde Pazar ve Perşembe günleri köylerinde ürettikleri sebze ve meyveleri tükediciye sunarlar. Diğer semt pazarları ve Kadınlar Pazarı'ndan farklı olarak Pazar ve Perşembe günleri kurulan bu semt pazarında, yapımı devam eden toplu konutlar tamamlandığında, artan nüfus ve talep doğrultusunda pazarıcı sayısının artacağı söylenebilir.

B. Orduyeri Mahallesi Semt Pazarı: Orduyeri köprüsünden Orduyeri Caddesi'ne döndükten sonra yaklaşık 50 m ileride yolun solunda Bartın Belediyesi tarafından düzenlenmiş üstü kapalı pazaryerinde Orduyeri Mahallesi ve Dallica köyünden gelen 25 kadar pazarıcı kadınlar tarafından bahçelerinde ürettikleri sebze ve meyveleri sattıkları küçük bir pazar kurulmaktadır.

C. Kavaklı Caddesi Semt Pazarı: Kavaklı Caddesi üzerinde itfaiye karşısında Bartın Belediyesi'nce gösterilen üzeri açık alanda Orduyeri Mahallesi ve Dallica köyünden gelen 70 kadar pazarıcı tarafından kurulur. Salı ve Cuma pazar kurulan pazaryerinde haftanın diğer günlerinde de pazarcılara rastlanır. Bu pazar 15 yılı aşkın süredir mevcut yerinde kurulmaktadır.

D. Hendekyanı Caddesi Semt Pazarı: Hendekyanı Caddesi'nde Ulus minibüs durağı arkasında Bartın Belediyesi'nce düzenlenen üstü kapalı pazaryerinde çoğunluğunu Çaydüzü Mahallesi'nden gelen kadınların oluşturduğu 40 kadar kadın pazarıcı tarafından sebze pazarı kurulmaktadır. Yaklaşık 10 yılı aşkın süredir kurulan bu pazar, bu yönüyle Kavaklı Caddesi semt pazarına benzer.

Kadınlar Pazarı'nda bitkisel ve hayvansal gıda maddeleri dışında ürün satılmamaktadır. Ancak adı geçen pazarın çevresinde giyim, züccaciye, nalburiye gibi kalemlerde ürün

satın pazarcılar da mevcuttur. Bartın halk pazarının genel yapısını ortaya koymak açısından bunlara da kısaca değinmek yerinde olacaktır.

Bartın halk pazarında giyim, züccaciye, nalburiye gibi ürünler üç farklı alanda pazarlanmaktadır. Bunlardan biri Cumhuriyet Meydanı arkasında yer alan ve haftanın diğer günleri otopark olarak kullanılan alanda kurulmaktadır. Burada 54'ü giyim 7'si nalburiye olmak üzere toplam 61 pazarcı bulunmaktadır. Bu pazarcılardan 39'u Bartın'da ikamet etmekte, diğerleri ise çevre il ve ilçelerden gelmektedir.

Giyim ürünlerinin pazarlandığı bir diğer alan ise Hürriyet Caddesi'dir. Cadde üzerinde giyim eşyası satan 24 pazarcının yanı sıra 4 adet zeytinciden oluşan toplam 28 pazarcı bulunmaktadır. Pazarcılarının yoğunlaştığı alanlardan bir diğeri ise İnkılâp Caddesi'dir. Adı geçen cadde üzerinde 38 adet giyim, 2 adet züccaciye, 1 adet temizlik, 1 adet ambalaj malzemesi, 1 adet bakkaliye, 1 adet yün ve 1 adet hırdavat ürünleri satan toplam 45 pazarcı yer almaktadır.

II. Bartın Kadınlar Pazarı'nın Etki Sahası

Bartın ili 2010 yılı itibarıyla Ardahan ilinden (% 68) sonra en fazla kırsal nüfus barındıran il (% 65,9) özelliğine sahiptir. Aynı yıl ildeki toplam 187.758 kişiden 123.774'ü belde ve köylerde yaşamaktadır. İlin kırsal nüfus kitlesinin fazla olmasında; kadınların iş yaşamına katılma oranının yüksek oluşunun ve köylü kadınların geçim tipi tarımsal üretim yerine, ticarete (pazara) dönük tarımsal üretim sürdürmelerinin de etkili olduğu söylenebilir. Nitekim ürettiği bitkisel ve hayvansal ürünlerin bir kısmını tüketen Bartın köylüsü geri kalanını ise en yakın pazar yerinde satarak ailesinin geçimine katkıda bulunmaktadır. İl merkezinin yanı sıra ilde hemen her beldede pazar kurulmakta ve bu pazarlardaki satıcıların önemli bir kısmını yakın köylerden gelen pazarcılar oluşturmaktadır.

Son yıllarda özellikle pazar ürünlerinin yöre halkı tarafından tercih edildiğini gören market ya da süpermarket işletmecileri sabahın erken saatlerinde pazara gelerek talep gören ürünleri almaktadır. Bu ürünleri sebze ve meyve reyonlarının köy ürünleri kısımlarında pazarlamaktadır. Ayrıca son yıllarda gelişen ulaşım imkân ve araçları sayesinde üretilen bitkisel ve hayvansal ürünler haftanın belirli günlerinde köylere gelen toptancılar tarafından toplanmaktadır. Pazara uzak ve üretimin fazla olduğu Derbent köylü pazarcılar ürünlerinin büyük bir kısmını Pazartesi ve Perşembe günleri köye gelen toptancılara vermektedir.

Bartın halk pazarında satılan giyim, mutfak eşyası, züccaciye, nalburiye gibi ürünler çevre illerden getirilirken; Hal Blokları Sokağı'nda satılan sebze ve meyveler toptancı halinden alınmakta, hale ise çeşitli illerden gelmektedir.

Kadınlar Pazarı'nda satılan ürünler çok daha dar bir sahadan getirilmektedir. Şehir merkezine yakın köylerde ve şehrin kenar mahallelerindeki bahçelerde üretilen ürünler pazarda satılmaktadır. Pazara ürün getiren köylerden en uzağı 20 km uzaklıktaki Derbent köyüdür. Buna göre getirilen ürünlerin getirildiği yerler açısından pazarın 20 km yarıçapında bir etki sahasına sahip olduğu söylenebilir. Bu etki sahası yaz ve kış aylarında de-

ğişmemekle birlikte satılan ürünün cins ve miktarında önemli farklılıklar görülmektedir. Yaz aylarında marul, tere, yeşil soğan, pırasa, maydanoz, zencefil, sarımsak, nane, roka, biber, dolma biber, domates, salatalık, patlıcan, kabak, taze fasulye, kuru fasulye, lahana, bamya, süt mısır, kavun, fındık, kızılıçık, böğürtlen, elma, armut, erik, incir, üzüm, yerli karpuz, çilek, patates, ceviz gibi bitkisel ürünler ile peynir, tereyağı, süt, yoğurt, yumurta, bal gibi hayvansal ürünler satılmaktadır. Ayrıca bazı satıcıların ürünleri arasında köy ekmeği, pekmez ve reçel gibi gıda maddelerinin yanı sıra süpürge, küfe, çıra gibi eşyalar da yer almaktadır.

Kış aylarında ürün çeşitliliği ve miktarı azalmaktadır. Genellikle marul, pırasa, lahana, yeşil soğan, nane, maydanoz, tere, roka gibi kışlık sebzeler ile süt, yoğurt, tereyağı, peynir gibi hayvansal ürünler pazarlanmaktadır.

Pazara ürün getiren satıcıların çoğu Ağdacı köyü, Çaydüzü Mah., Durnuk köyü, Derbent köyü Karaköy Mah. (Terkehatipler köyü), Orduyeri Mah., Karasu, Güzelcehisar ve Serdar köylerinden gelmektedir.

Pazarda hemen her pazarcının sattığı ürünler arasında az miktarda fındık bulunsa da, fındık üretimi ve satışı daha çok Güzelcehisar, Karasu ve Saraylı köylerinde yoğunlaşmaktadır.

Bununla birlikte satıcıların ve kırsal halkın küfe ihtiyacını karşılamak için pazarda küfe satışı da yapılmaktadır. Pazarda satılan küfelerin üretimi Uğurlar köyünde yapılmak-

Harita 3: Bartın Kadınlar Pazarı'nın etki sahası.

ta, satışı ise, zücaciye ve nalburiye ürünlerinde olduğu gibi, Aladağ mahallesinde yaşayan Roman vatandaşlar tarafından yapılmaktadır.

Pazarın müşteri kitlesinin çoğunluğunu Bartın şehir merkezinden gelenler oluşturmaktadır. Bununla birlikte çevre köylerden gelenler de önemli bir yer tutar. Nitekim ankete katılan 32 kişi Kozcağız beldesinden, 14 kişi Şiremirçavuş, 10 kişi Ağdacı, 10 kişi Kocareis, 8 kişi Akgöz, 6 kişi Gecen, 6 kişi Gürgenpınarı, 4 kişi Akpınar köyünden gelmişlerdir. Bunlardan pazara en uzak olanı 18 km ile Kozcağız beldesidir. Buna göre alıcılar açısından pazarın etki sahasının satıcılara yakın bir değer gösterdiği söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Yaklaşık 200 yıllık bir geçmişe sahip olan Bartın Kadınlar Pazarı yeni gelişen alışveriş mekânlarına rağmen varlığını sürdürmekte ve tüketicilerin ilgisini çekmeye devam etmektedir.

Son yıllarda şehirde yaşanan nüfus artışı tüketici kitlenin de artmasına yol açmaktadır. Bununla ilintili olarak pazardaki yoğunluk da artmaktadır. Ancak pazarın sürdürülebilirliği açısından sıkı denetime tabi tutulması ve bazı önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu önlemlerden bazıları şu şekilde özetlenebilir.

1. Alıcıların ve satıcıların önemli bir kısmının çevre köylerden ve kasabalardan gelmesiyle Salı ve Cuma günleri Bartın şehir merkezinde yoğun bir nüfus kitlesi toplanmaktadır. Özellikle yaz aylarında tatilcilerin ve turistlerin de gelmesiyle bu yoğunluk daha da artmaktadır. Bilindiği gibi son yıllarda ülkemizde hırsızlık (özellikle çocuk kaçıрма), kapkaç gibi suç oranlarında ciddi bir artış yaşanmaktadır. Bu tür suçların pazar yerinde yaşanmasını önlemek ya da caydırıcılık sağlamak için pazar yerinin giriş ve çıkışları kameralarla kontrol edilebilir.

2. Pazar yerinde karşılaşılan sorunlardan biri sıkışıklık problemidir. Satıcılar arasındaki yolların dar olması alıcıların rahat dolaşmasını olumsuz etkilemektedir. Bazı satıcıların aralarda bırakılan yolları da ürünleriyle işgal etmeleri insanların karşılıklı geçişlerine engel olmaktadır. Alıcıların pazarda rahatça dolaşabilmeleri için aradaki yollar genişletilmeli ve yollara ürün konulmasına engel olunmalıdır.

3. Pazarcılardan Bartın Belediyesi tarafından pazara getirdikleri her ürün için 50 kuruşluk makbuz kesilmektedir. Bu uygulama farklı miktarda ürün satanların aynı ücreti ödemelerine yol açmaktadır. Örneğin 90 kg domates getirenle 10 kg domates getiren aynı parayı ödemektedir. Bu yüzden ürünlerden belediyece alınan ücretlerin ürün bazında değil kilo bazında alınması, belli bir kilonun altındaki ürünlerden ücret alınmaması ücret adaletsizliğinin önlenmesinde yarar sağlayabilir.

4. Pazar yerindeki nüfus yoğunluğu, herhangi bir nedenle çıkabilecek yangına itfaiyenin müdalesini güçleştireceğinden pazarın çeşitli yerlerine yangın vanaları konulmalıdır.

5. Haftanın diğer günlerinde otopark olarak kullanılan alanların Pazar kurulan günlerde pazar alanı olarak kullanılması nedeniyle Salı ve Cuma günleri şehir merkezinde oto-

park problemi yaşanmaktadır. Bunun için Eski Konak Caddesi ile Bartın Çayı arasında otopark olarak kullanılan sahaya çok katlı otopark yapılarak yaşanan park probleminin önüne geçilebilir.

6. Kadınlar Pazarı olarak kullanılan otopark alanının kenarlarında yer alan nalburiyeciler pazarın görünümünü ve yapısını bozmaktadır. Bu yüzden bu tablacıların buralardan kaldırılarak başka yerlerde satış yapmaları sağlanmalıdır.

7. Pazar yerinde yer bulamayan bazı satıcıların cadde üzerinde ürünlerini sattıkları dikkat çekmektedir. Cadde üzerinde sıkışıklığa yol açan bu satıcılara daha uygun yerler gösterilmelidir.

8. Üreticinin ve yerli üretimin korunması için pazara dışarıdan ürün sokulmaması uygulaması sürdürülmelidir. Nitekim pazarın geleneksel yapısının korunması yerel üretimin devamına bağlıdır. Ayrıca pazara getirililen ürünün kalitesinin korunması için yetkililerce rutin kontroller ve denetlemeler yapılmalı, ürünlerin organik yapısı korunmaya çalışılmalıdır.

Kaynakça

- Aşçıoğlu, E. (1970). İktisadi ve Sosyal Yönleriyle Bartın, Bartın Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, İstanbul: Ahmet Sarı Matbaası.
- Aşçıoğlu, E. (2001). Bartın, Bartın: Bartın Ticaret ve Sanayi Odası Yayını.
- Bartın Kültür ve Turizm Envanteri (2007). Bartın: Bartın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını.
- Bartın 2023, Stratejik Amaçlar ve İl Gelişim Planı (2008), Bartın Valiliği.
- Çalışkan, V. (2007). “Kentsel Mekan Kullanımındaki Farklılıklar Üzerine Bir Yaklaşım: Bursa ve Çanakkale'nin Periyodik (Haftalık) Pazarlarından Örnekler”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18, 49-78
- Çilhüseyinoğlu, S. (1996). Bartın Halk Kültürü, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Karakuzulu, Z. (2002). Karadeniz Ereğli İlçesinin Coğrafyası, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Özgüç, N., Mitchell W. A. (2000). “Şehirlerin Alternatif Alışveriş Mekânları: İstanbul'da Haftalık Pazarlar”, *Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Tasarım ve Kuram Dergisi*, 2, 35-58.
- Tunçel, H. (2003). “Anadolu Şehirlerinde Semt Pazarları: Elazığ Örneği”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (1), 49-70.
- Tuncel, M. (1992). “Bartın” Maddesi, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, (V, 87-90), İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı.

Tümertekin, E. (1961). "Pazarlama Coğrafyası", İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi, 6 (12), 117-122.

Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2004). Beşeri Boğrafya, İstanbul: Çantay Kitabevi.

Yurt Ansiklopedisi (1982). "Zonguldak" maddesi, Cilt: 10, İstanbul: Anadolu Yayıncılık.

Bartın Belediyesi İmar Müdürlüğü 1/1000 ölçekli imar planı.

Bartın Belediyesi Zabıta Müdürlüğü Mülakat Bilgileri.